

EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNING FALSAFIY TALQINI

Sh.A.Sapartosheva

NavDU Kimyo ta'lim yo'nalishi talabasi

Ilmiy rahbar: D.A.Karimova

Annotatsiya: *Ushbu maqolada yosh avlodning fikri, ongi, tafakkurini shakllantirishda ota-ona, o'qituvchilar, atrofida doimo muloqotda bo'ladigan odamlarning ta'siri katta bo'ladi, shu sababli ulardan bolalar bilan bo'lgan munosabatda mas'uliyat talab qilinishi haqida ma'lumot berilgan.*

Kalit so'zlar: *ekologiya, muammo, falsafa, yosh, tabiat, tarbiya, ta'lim.*

Аннотация: *В данной статье представлена информация о значительном влиянии родителей, учителей и окружающих людей на формирование мыслей, создания и мышления молодого поколения посредством постоянного общения, что, следовательно, требует от них ответственного отношения к детям.*

Ключевые слова: *экология, проблема, философия, возраст, природа, воспитание, образование.*

Inson o'z aql-idroki bilan asrlar davomida tabiat boyliklaridan foydalanib keldi. Uning aql-idroki bilan yaratilgan kashfiyotlar oqibatida tabiat "kasallandi". Inson aql-idrokining galdagi vazifasi ana shu "kasal" ni davolash va paydo bo'lgan ekologik muammolarni bartaraf etishdan iborat.

Mavjud barcha ekologik muammo o'zining xavfliligi bilan umuminsoniyatga keltirishi mumkin bo'lgan yomon oqibatlari bo'yicha yadro halokatidan keyingi o'rinda turibdi. Ana shu muammolarni oldini olish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan 2017-yil 21-aprelda "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi PF-5024 farmoni, hamda "2017-2021 yillarda maishiy chiqindilar bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish tizimini tubdan takomillashtirish va rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi qarorlari qabul qilindi.

Inson o'z aql-idrokiga haddan ziyod ishonib, tabiatni ham o'ziga bo'ysundirmoqchi bo'lganligining oqibatida bugubgi kundagu ekologik tanglik vujudga keldi-ki, bu hech kimga sir emas. Inson o'zining ko'p asrlik xo'jalik faoliyatida yetmish ikki hayvon turini butunlay yo'q qilib yubordi. O'zbekistonda ham Turon yo'lbarsi, yo'l-yo'lli sirtlon kabi hayvonlar yo'q bo'lib ketdi. Oqquyruq, qoraquloq, ustyurt qo'ylari, Buxoro bug'usi, oqtirnoqli oq ayiq kabilar yo'q bo'lish arafasida turibdi. Tabiatni muhofaza etish bu oddiy, o'tkinchi, vaqtinchalik masala emas, balki o'ta jiddiy va o'ta dolzarb insoniyat taqdirini hal etadigan dolzarb muammo.

Hamisha o'qimoq va tarqqiy etmoq harakatida bo'lmoqdan ziyodroq quvonch bormi? Ammo ana shu taraqqiyot natijasida tabiatga, uning boyliklariga zarar yetkazilsachi? E'tibor qiling, tabiatdagi jamiki tiriklikning o'z ohangi, o'z maromi mabjud. Suvlar shildiraydi, yulduzlar jimirlaydi, yaproqlar shitirlaydi, osmon guldiraydi, dengiz mavjlanadi. Biroq, insonning tabiat "ishlari"ga aralashuvi natijasida ana shu ohanglar o'z go'zalligini yo'qotib, xunuk manzara kasb etmoqda. Oldimizda, tabiatni muhofaza etish, insoniyat baxt-saodati, ertangi kuni, kelgusi avlod taqdiri uchun g'amxo'rlik qilishdek ma'suliyatli vazifa paydo bo'ldi.

Bu vazifani ado etish barobarida, bizlarga ilhom berayotgan va egnimizni but, qornimizni to'q qilayotgan yerga, ona zaminga ko'rsatiladigan cheksiz hurmat va ehtiromni qayta tiklash ham qarz, ham farzdir. Bu yuksak madaniyatimizni tiklash belgisidir. Tabiat o'zida mavjud bo'lgan Quyoshga o'xshaydi, u o'zidan faqat iliqlik taratadi, hammani barobar bag'riga olgisi, isitgisi keladi. Biz esa quyoshning qadrini ko'pincha bir laxcha cho'g' bo'lib botayotgan paytdagina anglaymiz, boshimizda parvona bo'lib, bizga yo'l ko'rsatib kuyib yonayotgan mahalda uning borligini payqamaymiz ham... Hamma narsaning chegarasi bor, faqat ongimizdagi orzu, xayol chegara bilmaydi. Inson esa hamisha o'sha orzular Osmoniga intilib yashaydi. Mana shu orzulariga yetishmoq maqsadida hech nimani ayamaydi. Bugungi kunda ekologik muammolarni hal qilishda boshqa fanlar qatori falsafa fanining ham o'z o'rnini bor, chunki inson ongidagi orzularni falsafiy nuqtai nazardan tushunish, ularga yetishmoq uchun tabiatga ozor berish kerak emasligini bilish uchun ham falsafiy bilimlar zarur. Ekologik muammolarni hal qilishda falsafaning o'rnini haqida xilma-xil fikrlar mavjud. Ko'pchilik hollarda ekologik masalarni yechishda falsafaning roli inkor ham etiladi.

Zero, ekologik muammolarni hal etish ko'proq amaliyotni talab etadi. Ekologik muammolar hal etilmasligining asosiy sabablaridan biri uning falsafiy jihatlariga yetarlicha e'tibor berilmaganligidandir. Yaqin-yaqin vaqtlargacha ekologik vaziyatni yaxshilash uchun falsafaning mutlaqo keragi yo'q, degan aqidaga amal qilinardi.

Falsafa ekologik qiyinchiliklarning sabablarini ong va moddiy ruh va tana hamda ruhning o'zidagi ziddiyatlarni tadqiq qilish yo'li bilan axtaradi. Falsafa ana shu ziddiyatlarni birlik va yaxlitlik asosida talqin etishga, hamda zaruriy xulosalar chiqarishga imkon beradi. Falsafiy qarashlar hozirgi zamon fanining ekologik yo'nalishlar olishiga ko'maklashadi. Ekologik yo'nalishdagi ijtimoiy-siyosiy qarorlar mazmuniga ta'sir ko'rsatadi. Ijtimoiy ongning yangicha shakllanishiga imkon beradi. Ekologik bilim, ya'ni ong insonning tabiat bilan o'zaro munosabati sohaisdagi tushunchalarni o'z ichiga oladi. Odamlar tabiatni tashkil etuvchilaridan birining holati, tuzilishining o'zgarishi boshqalarining holati va tuzilishini o'zgarishiga olib kelishi, ya'ni tabiatda quvvat axbor qayta taqsimlanib muvozanat buzilishini va uning oqibatida turli halokatlar kelib chiqishini ilmiy asosda tushunmoqlari lozim.

Hozirgi sharoitda tabiiy muhit holatidagi ta'sir etuvchi o'zgarishlarni asoslash hamda o'simlik va hayvonot olamining o'zgarishini inson yashaydigan tabiiy muhit omillarining

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

barcha o'zgarishlarini baholay bilish muhim bo'lib qolmoqda. Inson ITI (ilmiy texnika inqilobi) ning tabiiy muhitga ta'siri uni muhofaza qilishni ishlab chiqarish rivojlanishiga bog'liq ekanini qulay shart-sharoitlarini oldindan ko'ra olishi lozim. Ongli ravishda mehnatga yo'naltirilgan inson faoliyati insonni tabiatga yaqinlashtiradi. Tabiat qonunlarini chuqurroq anglab yetishga ulardan tabiatni muhofaza qilish va rivojlantirish uchun foydalanishga majbur etadi.

Yosh avlodga ekologik tarbiyani amalga oshirishda ekologik reklamalardan keng foydalanishni keng qo'llash kerak. Shartli ravishda ekologik reklamalarni quyidagi yo'nalishlarda olib borish mumkin: Ekologik muammolarni o'ziga aks ettirgan reklama roliklari ekologik muammolarni bartaraf etish uchun kishilarda qiziqish uyg'otadi va uni qayta-qayta ko'rsatish insonga ruhiy ta'sir etib, uning dunyoqarashini o'zgartiradi.

Yosh avlodning fikri, ongi, tafakkurini shakllantirishda ota-ona, o'qituvchilar, atrofida doimo muloqotda bo'ladigan odamlarning ta'siri katta bo'ladi, shu sababli ulardan bolalar bilan bo'lgan munosabatda mas'uliyat talab qilinadi. Bolalarning ekologik tarbiyasini o'stirishda, ta'lim va tarbiyaning kuchi beqiyosdir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mirziyoyev Sh.M. "Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish to'g'risida"gi farmoni. 2017.
2. Karimova D.A., Kimyoviy ekologiya. Toshkent "Fan va texnologiya" 2010.
3. Karimova D.A., To'xtayev F.S. Ekologik kimyo. T.2020.

